

۸۵۷

۸۶۵

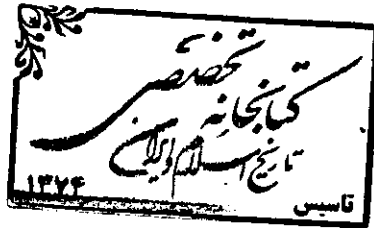
۸۶۹

۸۷۲

۸۷۵

۸۷۹

۸۹۱

درگذشت

استاد محمد جعفر محبوب

مُردن این خواجه نه کاریست خُرد

محمد جعفر محبوب استاد نامدار زبان و ادب فارسی در روز ۲۸ بهمن ۱۳۷۴ (۱۷ فوریه ۱۹۹۶) در شهر برکلی، کالیفرنیا - دور از ایران عزیز که آن‌همه بدان صمیمانه عشق می‌ورزید - چشم از جهان فرو بست و به خیل رفتگان پیوست. وی استادی بود با احاطه کامل به ادب فارسی، با بیانی گرم و دلنشین و تشریح ساده و موثر، و از نظر اخلاقی بسیار کم‌مانند. با آن همه دانش و فضل، متواضع بود و افتاده. با این که پس از انقلاب اسلامی سالها به ناچار در خارج از ایران به سر برده بود، همچنان ایرانی باقی مانده بود، آن هم با تمام صفات خوب یک ایرانی فاضل و دانشمند که از جمله آنهاست حرمت پیش کسوتان را مراعات کردن و به ایشان ادای احترام کردن. او چون زبان و ادبیات فارسی را نزد استادان بزرگ خوانده بود و نیز سرگذشت ملت ایران را در طول قرون گذشته به خوبی می‌دانست، به ایران و زبان و ادب فارسی عشق می‌ورزید. محبوب معلمی توانا و کم‌نظیر نیز بود که شاگردان از دور و نزدیک به کلاسهای او روی

۹۰۰

۹۰۲

۹۰۳

۹۰۶

۹۰۷

۹۱۳

می‌آوردند. این موضوع گفتنی‌ست که وی در روزهای آخر حیات در حالی که قادر نبود حتی بر روی تختخواب بنشیند، اجازه می‌داد شاگردان مشتاق دانشگاه کالیفرنیا، بر کلی به‌نزدش بیایند تا به پرسشهای آنان پاسخ بدهد. او بسیار خواننده بود و بسیار می‌دانست و با حافظه بسیار قوی تقریباً همه آنها را به‌خاطر سپرده بود و از این نظر نیز دانشمندی بود کم‌نظیر.

استاد محبوب پیش از آن که در سال ۱۳۴۲ از دانشکده ادبیات دانشگاه تهران به‌اخذ درجه دکتری در زبان و ادبیات فارسی نائل شود، سالها در دانشکده‌های اجتماع تهران — یعنی قهوه‌خانه‌ها، زورخانه‌ها، تکیه‌ها، و حسینیه‌ها — ضمن جوشیدن و همدمی با عامه مردم در چنین مکانهایی، با «ادبیات عوام» آشنا گردیده بود. و سپس کارش در این موضوع بدان‌جا رسید که به‌عنوان محققی منحصر به‌فرد در این زمینه شناخته شد. موضوعی که در آن سالها در دانشگاههای ایران مطلقاً مورد توجه نبود. او از سال ۱۳۳۷ حاصل مطالعات خود را به‌مرور درباره ادبیات عوام — در گذشته و حال — در مجله سخن به‌سردیبری زنده یاد پرویز نائل خانلری منتشر ساخت. کار بزرگ و درخور تقدیر خانلری این بود که در زمینه‌های مختلف به‌جوانان صاحب استعداد با سواد و باذوق فرصت می‌داد تا آثار خود را در آن مجله عرضه کنند. عده‌ای از افراد صاحب نام چند دهه اخیر، شاعران، نویسندگان داستانهای کوتاه و نمایشنامه‌ها و... نخستین آثار خود را در سخن منتشر کردند و محبوب نیز یکی از آنان بود.

استاد محبوب به‌جز ادبیات عوام که در ایران، و شاید در جهان، استادی بی‌نظیر بود، در ادب کلاسیک فارسی نیز استادی سرشناس بود، کتابها و مقاله‌های او درباره همه این موضوعها شاهد صادق این مدعاست.

درباره استاد محبوب با خوانندگان ایران‌شناسی پیش از این سخن گفتن خطاست زیرا آنان سالهاست که با آثار وی آشنایی دارند. هنگامی که در سال ۱۳۶۱ مسؤلیت نشر مجله ایران‌نامه — از انتشارات بنیاد مطالعات ایران — را برعهده گرفتم از دوست دیرینم استاد محبوب که تازه از ایران به فرانسه آمده بود، تقاضا کردم عضویت «هیأت مشاوران» مجله را بپذیرد. وی این خواهش را پذیرفت و در دوره شش سال و نیمه‌ای که مسؤلیت نشر آن مجله با من بود، مقالاتش در یازده شماره ایران‌نامه به‌چاپ رسید. موقمی که در سال ۱۳۶۸ نشر مجله ایران‌شناسی — از انتشارات بنیاد کیان — را آغاز کردم، بار دیگر خواهش مرا برای عضویت در «هیأت مشاوران» این مجله با لطف بسیار پذیرفت، و چون به‌دعوت دکتر عطاءالله منتظری بنیانگذار بنیاد کیان از پاریس

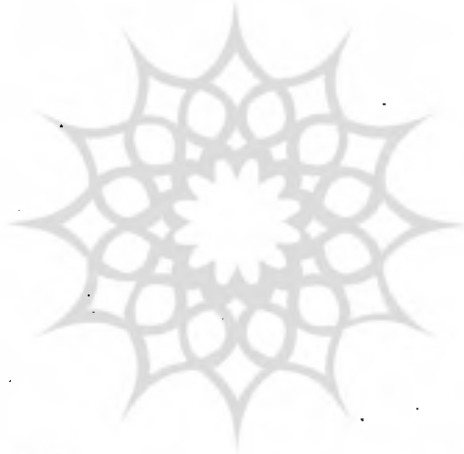
به لوس انجلس نقل مکان کرد، همکاریش با ایران شناسی بیشتر شده. از جمله در این مدت پانزده مقاله وی در ۲۷ شماره ایران شناسی چاپ شد، که آخرین آنها «دلیله محتاله» بود در شماره پائیز ۱۳۷۴. به علاوه قرار بود کلیات عیید زاکانی به تصحیح استاد محجوب از طرف بنیاد کیان چاپ شود.

بنیاد کیان و مجله ایران شناسی، قریب سه سال پیش، به منظور تجلیل از مقام این استاد والامقام، شماره اول سال پنجم (بهار ۱۳۷۲) مجله ایران شناسی را به «جشن نامه استاد محمد جعفر محجوب» اختصاص دادند و در جلسه ای که در دانشگاه کالیفرنیا، لوس انجلس به همین منظور تشکیل گردید، آن شماره ایران شناسی به استاد تقدیم شد. در آن جلسه چند تن از استادان مقاله های تحقیقی خود را در موضوعهای ادبی مورد علاقه وی قراءت کردند و در پایان جلسه استاد محجوب نظر خود را به طور کلی در باب ادبیات عامیانه بیان فرمود.

بنیاد کیان و مجله ایران شناسی درگذشت همکار دانشمند گرامی و بزرگوار خود، استاد محجوب، را به خانواده وی و جامعه ادبی ایران تسلیت می گویند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۴
د
ن
ت
ی
ان
اع
سی
در
د
۱۳
خن
ری
ست
نیر،
خن
نظیر
رباره
است
ولیت
وست
هیأت
ی که
موقعی
م، بار
بسیار
پاریس

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی